

УДК 339.54

**СПРОЩЕННЯ ПРОЦЕДУР МИТНОГО КОНТРОЛЮ ЗА РАХУНОК ШИРОКОГО
ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО ДЕКЛАРУВАННЯ****Чернецька-Білецька Н.Б., Сєврук К.В.****SIMPLIFICATION OF CUSTOMS CONTROL THROUGH THE WIDESPREAD
INTRODUCTION OF ELECTRONIC DECLARATION****Chernetskaya-Beletskaya N., Sevruk K.**

У статті розглянуто актуальні питання впровадження у роботу митниць України багатофункціональної комплексної системи електронного декларування «Електронна митниця». Визначено головні завдання та пріоритетні напрямки роботи митної служби в умовах глобальної інтеграції України до світового економічного середовища. У роботі розглянуто досвід використання аналогічних систем у митних органах країн Євросоюзу, Сполучених Штатів Америки, Росії та ін. Розглянуто етапи впровадження запропонованої системи та принципи організації електронного середовища.

Ключові слова: митниця, електронне декларування, інформаційні технології, електронне середовище, комплексна система.

Розвиток світового господарства визначається глобальними інтеграційними процесами, пов'язаними з досить тісною співпрацею країн та тенденціями створення єдиного ринку.

Велика роль надається митній політиці як інструменту інтеграційних процесів, яка визначається як складова внутрішньої та зовнішньої політики, що визначає зміст діяльності держави та її компетентних органів у сфері регулювання зовнішньоекономічних відносин та організації митної системи і має на меті захист національних інтересів, національної безпеки й економічного суверенітету держави.

Світовий досвід говорить про те, що митна політика будь-якої держави зосереджується на двох основних напрямках: тарифному та нетарифному регулюванні.

Поєднуючи їх, органи влади впроваджують в життя власну економічну ідеологію. Співвідношення цих методів змінюється залежно від того, які завдання стоять перед країною, на якій стадії знаходиться її економіка.

Постановка проблеми. На сучасному етапі економічного розвитку майже всі без винятку країни належать до певних міжнародних економічних

угруповань або декларують про свої наміри приєднатися до них. Умови диктуються країнами – світовими лідерами, що мають високий показник економічного розвитку, стабільний політичний курс, впливовий міжнародний авторитет, головною проблемою для яких є пошук нових ринків для імпорту сировини та експорту власної готової продукції. Тому ці країни й зацікавлені в інтеграційних процесах.

Тому актуальною є задача удосконалення діяльності митних органів у цьому напрямку, шляхом використання позитивного досвіду митних органів інших країн, та спрямування всіх зусиль на спрощення та створення сприятливих умов для учасників зовнішньоекономічної діяльності. Перенесення всієї процедури митного оформлення імпорту безпосередньо на кордон, у місця ввезення товарів на митну територію України, виключить ряд процедур митного контролю та зменшить витрати часу на його проведення, створить передумови для спрощення процедури митного оформлення вантажної митної декларації.

Пріоритетними напрямками в роботі митної служби є забезпечення повного стягування податків та зборів, ефективне застосування митно-тарифного та нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, удосконалення форм і методів митного контролю, сприяння зовнішньоекономічній діяльності українських імпортерів та експортерів, підвищення ефективності протидії контрабанді й порушенням митних правил [1].

Головним завданням Держмитслужби на сьогоднішній день все ж залишається поповнення дохідної частини Держбюджету України. Практично всі податки стягнуто митними органами з імпортерів операцій суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності. Тому дуже актуальним на теперішній час є питання удосконалення митного контролю та оформлення саме імпортерів вантажів, що ввозяться в Україну підприємствами [1].

Створення багатофункціональної комплексної системи «електронна митниця» спрямовано на зміцнення митної безпеки України, адаптацію Єдиної автоматизованої інформаційної системи Державної митної служби України та нової комп'ютеризованої транзитної системи ЄС, оперативне отримання актуальної і достовірної інформації про наміри щодо здійснення зовнішньоекономічних операцій, створення умов для прискорення процедур митного контролю та митного оформлення [4].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Митним кодексом України у статті 71 передбачена можливість для юридичних та фізичних осіб проводити митне оформлення за власним бажанням безпосередньо у місті перетину митного кордону. Але механізму реалізації цих положень Кодексу на теперішній час не розроблено та практичного втілення вони зараз майже не набули [2].

На відміну така можливість не тільки передбачена статтею 62 Митного кодексу Російської Федерації, який набрав чинності з 01.01.2004 року, але і визначена Постановою Уряду Російської Федерації від 27.11.2003 року № 715 та наказом Державного митного комітету Російської Федерації від 24.12.2003 року № 1529. Поки що це стосується тільки приватних підприємств без створення юридичної особи. Максимального спрощення набула процедура митного оформлення імпортованих вантажів у Сполучених Штатах Америки, де у пунктах пропуску проводиться тільки митний контроль - огляд вантажів, їх облік та постановка на контроль. Після пропуску на митну територію країни, вантажі відразу випускаються у вільне використання, з наступним митним оформленням протягом певного часу. У країнах Євросоюзу взагалі всі вантажі вартістю до 3000 євро оформлюються у митному відношенні безпосередньо на кордоні [6].

Тенденції світового розвитку встановлюють нові завдання щодо спрощення митних процедур та процедур логістики при постачанні товарів для ввезення та вивезення з території країни, зменшення ризиків порушення безпеки мешканців, для чого необхідно створювати електронні інформаційні системи, які будуть функціонально сумісні між аналогічними системами різних країн, будуть доступні, керувані, безпечні, об'єднані та контрольовані.

Держави-члени ЄС визначили, що для виконання зазначених завдань необхідно зменшити різницю між митними процедурами країн світу із застосуванням механізму електронної митниці. З цієї метою прийняте рішення Ради ЄС щодо впровадження простого та безпаперового середовища для митних адміністрацій та суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності [5].

Митна служба України розпочала втілення новітніх технологій в митну справу ще у 1992 році. У 2005 році почався новий етап цієї роботи з розробки принципів побудови системи «Електронна митниця» та її часткової реалізації [1].

Однак, організація і проведення цієї роботи досі не завершена та потребує єдиного підходу та комплексного вирішення.

Метою роботи є дослідження та впровадження світового досвіду застосування електронного декларування у роботу Митної служби України задля спрощення процедур митного контролю.

Результати досліджень. Ключовим поняттям проблеми, що розглядається у статті є поняття «Електронна митниця» [3].

«Електронна митниця» – це багатофункціональна комплексна система, яка поєднує інформаційно-комунікативні технології та сукупність механізмів їх застосування і дає можливість підвищити якість митного регулювання та вдосконалити митне адміністрування з метою забезпечення митної безпеки України, шляхом:

- технологічного забезпечення безперервного потоку, накопичення та обробки електронної інформації між митними адміністраціями держав, органами державної влади України і суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності;
- впровадження новітніх сучасних електронних процедур митного контролю і оформлення та їх супроводження;
- створення та технічної підтримки організаційно-технічних систем для функціонування всеохоплюючих автоматизованих процедур оцінки якості виконання митної справи;
- інформаційного забезпечення правоохоронної діяльності та контролю за переміщенням товарів.

Складовими елементами «Електронної митниці» повинні стати такі підсистеми, як: електронне декларування; електронний документообіг; аналіз ризиків і керування ними; контроль за транзитом; єдина міжвідомча автоматизована система збору, збереження й обробки інформації, в тому числі від різних відомств; автоматизоване здійснення усіх видів державного контролю; уніфікована база нормативних та довідкових документів, які використовуються в митних цілях; інформаційне забезпечення пост-аудиту та правоохоронної діяльності.

Створення багатофункціональної комплексної системи «Електронна митниця» спрямовано на зміцнення митної безпеки України, адаптацію Єдиної автоматизованої інформаційної системи Держмитслужби та нової комп'ютеризованої транзитної системи ЄС, оперативне отримання актуальної і достовірної інформації про наміри щодо здійснення зовнішньоекономічних операцій, створення умов для прискорення процедур митного контролю та митного оформлення, поліпшення соціального та інформаційного обслуговування населення, удосконалення інформаційної інфраструктури Держмитслужби.

Багатофункціональна комплексна система «Електронна митниця» поєднує інформаційно-телекомунікаційні технології та сукупність механізмів їх застосування. Створення зазначеної системи дасть можливість підвищити якість митного регу-

лювання та вдосконалити митне адміністрування [3].

Концепція визначає принципи побудови комплексної системи та етапи її створення, основні положення з формування її інформаційно-телекомунікаційного забезпечення, а також створення передумов для інтеграції України у світову інформаційну спільноту.

Концепція ґрунтується на вимогах Конституції України, законодавства України, міжнародних митних конвенцій та враховує досвід інших країн.

Проектування і створення комплексної системи передбачається здійснювати на базі Єдиної автоматизованої інформаційної системи Держмитслужби з урахуванням міжнародних стандартів з максимальним залученням науково-технічного потенціалу держави шляхом:

- автоматизації;
- інтеграції системи аналізу ризиків до автоматизованих систем митного оформлення;
- запровадження електронного цифрового підпису для посадових осіб митних органів;
- створення системи електронного документообігу та електронного декларування;
- модернізації Єдиної автоматизованої інформаційної системи Держмитслужби та баз даних для забезпечення цілісності, достовірності, актуальності та доступності інформації;
- удосконалення механізму доступу до інформаційних ресурсів органів державної влади;
- зміни системи накопичення статистичних показників для формування бази даних таких показників;
- розвитку та вдосконалення функціональних підсистем Єдиної автоматизованої інформаційної системи Держмитслужби для автоматизації діяльності структурних підрозділів Держмитслужби;
- організації каналів зв'язку між підрозділами митних органів різного рівня з використанням сучасних технологій передачі даних;
- організації міжнародних каналів зв'язку для виконання угод з інформаційного обміну;
- створення системи телефонного зв'язку та системи передачі відеозображення у складі відомчої телекомунікаційної мережі на основі сучасних технологічних рішень;
- оснащення митних органів новітніми засобами обробки та передачі інформації;
- створення у митних органах сучасних локальних обчислювальних мереж;
- комплексного впровадження засобів криптографічного та технічного захисту інформації, ідентифікації та автентифікації користувачів;
- захисту інформації від несанкціонованого та неконтрольованого ознайомлення, модифікації, знищення, копіювання, поширення;
- обов'язкової автоматичної реєстрації результатів ідентифікації та автентифікації користувачів, результатів виконання користувачем операцій з об-

робки інформації, спроб несанкціонованих дій з інформацією, фактів позбавлення користувачів права на доступ до інформації та її обробку, результатів перевірки цілісності засобів захисту інформації;

- створення комплексних систем захисту інформації на базі типових рішень та відомчого центру сертифікації ключів Держмитслужби.

Держави-члени ЄС прийняли рішення діяти в рамках структури «Електронної Європи» та затвердили Рішення Ради щодо простого та безпаперового середовища для митниці та торгівлі.

ЄС розробив Багаторічний стратегічний план впровадження «Електронної митниці», яким пропонується [5]:

- об'єднати існуючі системи контролю за експортом, імпортом та транзитом в єдину систему;
- увести систему єдиного обліку торговців з реєстрацією тільки в одній державі;
- надати суб'єктам ЗЕД можливість використання місць єдиного електронного доступу для оформлення зовнішньоекономічних операцій;
- проводити усі фактичні перевірки товару в єдиний час в єдиному місці;
- забезпечити обмін електронною інформацією між усіма органами та суб'єктами, задіяним в зовнішньоекономічних операціях (у тому числі з 3-ми країнами). Митниця буде діяти для цих органів та агентів як єдине вікно;
- відбір товарів для митного догляду на прикордонних та внутрішніх пунктах митного оформлення (ПМО) проводити на основі автоматизованого аналізу ризиків;
- збір, повернення, звільнення від платежів здійснювати уповноваженим суб'єктом в місці, де він зареєстрований та де знаходяться його документи;
- уведення безпаперового середовища для митниці та торгівлі, подання митної декларації в електронному вигляді зі свого місця розташування, в незалежності від країни відправлення або ввозу товарів;
- проводити електронний обмін інформацією між митними пунктами пропуску на території усього ЄС, де вона необхідна для митних процедур.

Для реалізації цього плану планується унесення змін до Митного кодексу, головною метою якого є використання інформаційних технологій замість паперових (рис. 1) [3].

Структура комплексної системи передбачає централізований моніторинг та управління центральною і резервною базами даних Держмитслужби, базами даних митних органів, вузлами відомчої телекомунікаційної мережі, головним та регіональними інформаційно-телекомунікаційними комплексами системи "Електронна пошта", серверами, робочими станціями, програмно-технічними комплексами, телекомунікаційним обладнанням.

Фактично створення та організація електронно-інформаційного середовища в митній службі можливо представити як перехід від інформаційного

сховища до інформаційно-довідкової системи, яка, в свою чергу, потребує перетворення в автоматизовану виконавчо-контрольну (рис. 2) [3].

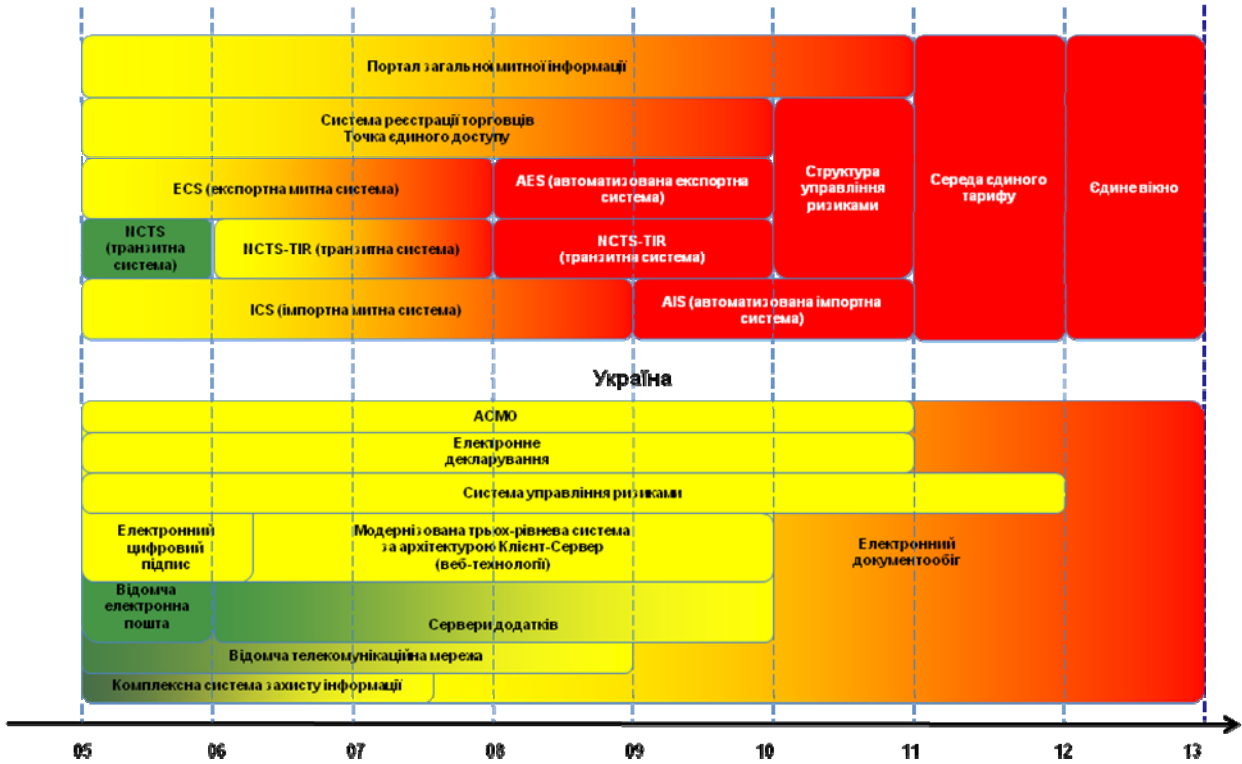

Рис. 1. Етапи впровадження системи «Електронна митниця»

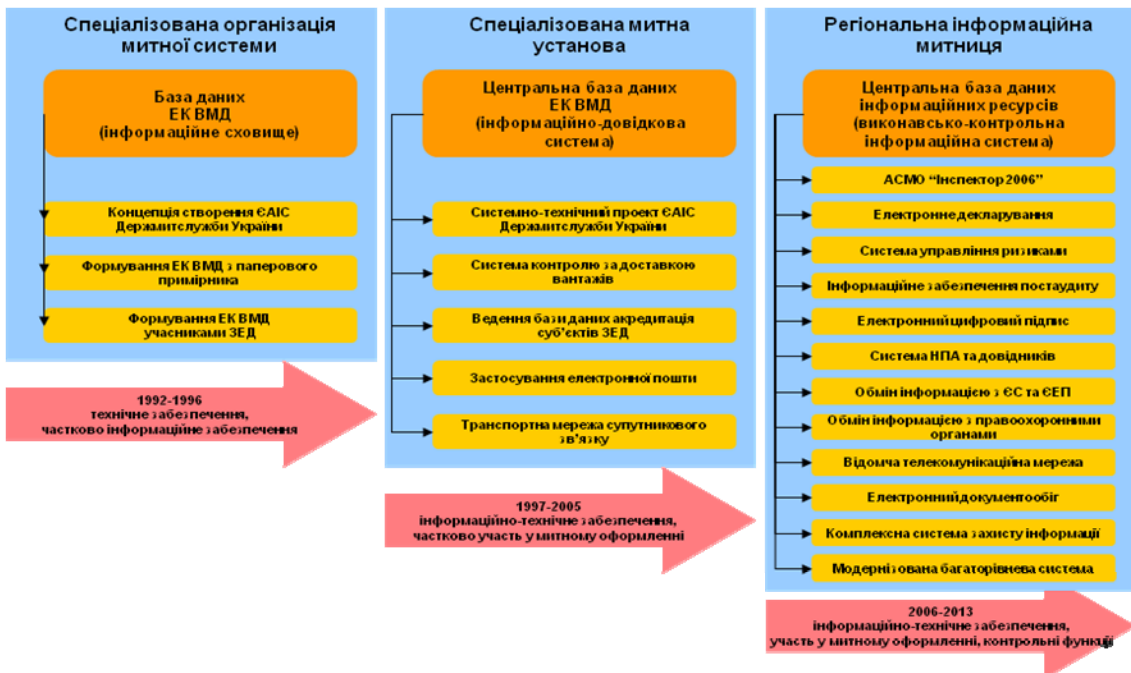

Рис. 2. Організація електронного інформаційного середовища

Висновки. Отже, необхідно змінювати підходи роботи центрального апарату Служби: усі нормативні документи, технології повинні базуватися та будуватися в межах визначеної інформаційної електронної стратегії. Такій підхід потребує змін не тільки на рівні інформаційного департаменту, але також на рівні управлінської ланки центрального апарату Держмитслужби. Ця система повинна бути створена на нових інформаційних технологіях та, відповідно, на сучасній матеріальній базі, яка дозволить побудувати модернізовану багаторівневу систему з відомчою телекомунікаційною мережею, забезпеченою комплексною системою захисту інформації, що потребує тривалого часу та значних капіталовкладень. Технологічні та технічні проблеми (канали зв'язку, формати даних, які передаються, програмні продукти, забезпечення надання та використання інформації) не дозволяють сьогодні широкомасштабно розпочати введення процедур інформаційних технологій.

Література

1. Держана митна служба України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.customs.gov.ua>
2. Митний кодекс України.: К.:ПАЛІВОДА А.В., 2012. – С. 138-157.
3. Пашко П. В. Митна безпека (теорія, методологія та практичні рекомендації): моногр. / П. В. Пашко. – Одеса : ПЛАСКЕ, 2009. – 628 с.
4. Держана фіскальна служба України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/>
5. Мацкевич В. Обеспечение безопасности цепи поставок товаров в ЕС / В. Мацкевич // Таможня и ВЭД. – 2008. – № 11 – С. 13–15.
6. Міжнародна конвенція про спрощення та гармонізацію митних процедур. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

References

1. Derzhana mitna sluzhba Ukraïni. – [Elektronnij re-surs]. – Rezhim dostupu: <http://www.customs.gov.ua>
2. Mitnij kodeks Ukraïni.: K.:PALIVODA A.V., 2012. – S. 138-157.
3. Pashko P. V. Mitna bezpeka (teorija, metodologija ta praktichni rekomendacii): monogr. / P. V. Pashko. – Odesa : PLASKE, 2009. – 628 s.
4. Derzhana fiskal'na sluzhba Ukraïni. – [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu: <http://sfs.gov.ua/>
5. Mackevich V. Obespechenie bezopasnosti cepi posta-vok tovarov v ES / V. Mackevich // Tamozhnja i VJeD. – 2008. – № 11 – S. 13–15.

6. Mizhnarodna konvencija pro sproshhennja ta garmonizaciju mitnih procedur. [Elektronnij rsurs] – Rezhim dostupu : <http://zakon.rada.gov.ua>.

Чернецкая-Белецкая Н.Б., Севрук К.В. Упрощение процедур таможенного контроля за счет широкого внедрения электронного декларирования.

В статье рассмотрены актуальные вопросы внедрения в работу таможни Украины многофункциональной комплексной системы электронного декларирования «Электронная таможня». Определены главные задачи и приоритетные направления работы таможенной службы в условиях глобальной интеграции Украины в мировое экономическое пространство. В работе рассмотрен опыт использования аналогичных систем в таможенных органах стран Евросоюза, Соединенных Штатов Америки, России и др. Рассмотрены этапы внедрения предложенной системы и принципы организации электронной среды.

Ключевые слова: таможня, электронное декларирование, информационные технологии, электронная среда, комплексная система.

Chernetskaya-Beletskaya N., Sevruk K. Simplification of customs control through the widespread introduction of electronic declaration.

The article describes the current implementation issues in the work of the customs Ukraine multifunctional complex electronic declaration system "Electronic Customs". Identify the main objectives and priorities of the customs service in the global integration of Ukraine into the world economy, namely to ensure full collection of taxes and fees, effective application of customs tariff and non-tariff regulation of foreign trade activities, improving the forms and methods of customs control, the promotion of foreign trade activities Ukrainian importers and exporters, increase the efficiency of combating smuggling and customs violations. The paper describes the experience with similar systems in the customs authorities of the EU countries, the United States, Russia and others. The stages of implementation of the proposed system and the principles of the electronic environment.

Keywords: custom, electronic declaration, information technology, electronic environment, integrated system.

Чернецка-Білецька Н.Б. – д.т.н., проф., зав. кафедри «Логістичне управління та безпека руху на транспорті» СНУ ім. В. Даля, e-mail: chernetskaya_nb@mail.ru.

Севрук К.В. – магістрант кафедри «Логістичне управління та безпека руху на транспорті» СНУ ім. В. Даля.

Рецензент: д.т.н., проф. Марченко Д.М.

Стаття подана 20.03.2015